

Слепцова Александра Леонидовна Воспитатель

МБДОУ “Детский сад “Ласточка” с. Эбях Среднеколымский улус

“Норуоттар сомоҕолоһууларын күнүгэр аналлаах орто, бэлэмнэни бөлөх оҕолоругар аралдьыйы сценарыйа”.

Норуоттар сомоҕолоһууларын күнүгэр аналлаах орто, бэлэмнэни бөлөх оҕолоругар аралдьыйы сценарыйа.

Сыала: Россияҕа олорор норуоттар олохторун-дьаһахтарын, ооньууларын билиһиннэри.

Соруга: араас норуоттар культураларыгар интириэһи үөскэтии, убаастабылы ингэри, эйэлээх, биир сомоҕо, төрөөбүт дойдуга бэринилээх буолууга иити; сана ооньуулары билиһиннэри, үөрэти. Эти-хааны сайыннары, бэйэ бэйэҕэ үтүө сыһыаны иити.

Туттуллар матырыйаал: Саха сири, Бурятия, Тыва, Башкирия, Удмуртия, Мордовия, Россия былаахтара. 3 оноойук, маамыкта, мас стойка, маска баайыллыбыт кыра былаат, былаат, минньигэс бөрүөк, музыка, проектор, ноутбук, микрофон,

Аралдьыйы иннинээҕи үлэ: төрөппүттэр оҕолорун кытта норуоттарын туһунан кыра кинигэ онороллор, ооньуу ыттар малларын, норуоттарын танастарын тиги, бэлэмнэһин. Оҕолрго кэпсэти, араас ооньуулар, омуктар тустарынан билиһиннэри, ырыа, үнкүү, хоһоон үөрэти уо. д.а. үлэ барар.

Кыттыыны ылаллар: орто, бэлэмнэни оҕолоро, төрөппүттэр, детсад үлэһиттэрэ.

/Оҕолор группаҕа олороллор. Группа иһэ сомоҕолоһууга ананан кизэргэммит. Музыка тыаһыыр/

В: - Үтүө күнүнэн,оҕолор. Бары сизэтиһэн төгүрүччү туруохха. Истин эрэ, эһиги ийэбитин, аҕабытын таптыгыт дуо? (_____)

- Ол курдук дьон бары бэйэлэрин, дойдуларын таптыллар, бэйэ-бэйэлэригэр көмөлөһөн, доҕордоһон олорбуттар. Биир сомоҕо буоланнар. Сомоҕо диэн тугуй?
- Сомоҕо диэн тугуй? (Мичийэ)
Ол аата биир кэлим,
Биһиги бары бииргэ
Олоробут бу сиргэ.

Россия – дойдубут, (Рената)
Элбэхтэр норуоттар.
Ол эрэн холбообут
Биир санаа салайар.

Доҕордуу, атасты, (Элла)

Эйэлээх дьоммут,
Араас ыарахаттары
Бииргэ кыайабыт.

Сомоҕо буоламмыт (Бары)
Күүстээхпит өрүүтүн.
Дойдубут туһугар
Бииргэбит куруутун. (Людмила Лаптева)

- Маладьыастар, бүгүн биһиги Россия норуоттарын сомоҕолоһуутун күнүн бэлиэтиэхпит. Россияҕа хас араас омуктар баалларый? (_____)
- Эһиги бүгүн араас омуктар танастарын кэтэн кэлбиккит. Ол аата араас омук оҕолоро буолбуккут. Хоһооммутун этиэххэ
- Араас омук оҕолоробут,
Уһуяанна сылдыабыт,
Аны тылынан кэпсэтэбит,
Ол да буоллар өйдөһөбүт,
Эйэлээхтик оонньоубут,
Бары доҕордуубут.
- Оҕолоор, Россияҕа хас республика баар диэбиппитий, ким өйдүүрүй? ((ааттарын
этитиэххэ сөп) сүүрбэ түөрт__)
- Маладьыастар, Россиябыт сорох Республикаларын устун күүлэйдии барабыт дуо?
- Республика Саха (Якутия) былааҕа кэстөр. (Саха хоһо)
 - Ханна кэллибит, оҕолоор? (Мария Егоровна көрсөр)
 - Биһиэхэ Рената бэйэтин дойдутун туһунан кэпсиэҕэ.
- ✚ **Оонньоу “Ойбонтон уулааһын”**
3 оноойуктар тураллар, оҕолор илиилэрин көхсүлэригэр туталлар, атахтарын киэнник атыллаан тураллар, ким түргэнник оноойугу өрө бырахпыт кыайар.
 - Махтаныхха, салгыы барыхха.
- Республика Бурятия былааҕа кэстөр. (лаборатория)
 - Ханнык Республикаҕа кэллибит? (Луиза Петровна көрсөр)
 - Мичийэ дойдутун туһунан билиһиннэриэ.
- ✚ **Оонньоу “Бөрө уонна козалар”**
Бөрө уонна ийэ коза талыллаллар, атыттар коза оҕолоро. Ийэ коза оҕолорун көмүскүүр.
Бөрө туиа сатыыр.
 - Махтаныхха, салгыы барыхха.
- Республика Тыва былааҕа кэстөр. (Спальня)
 - Ханнык Республикаҕа кэллибит? (Лена Дмитриевна көрсөр)
 - Владиян дойдутун туһунан Тувинка билиһиннэриэ.
- ✚ **Оонньоу “Сыдым”**
Маамыктанан мас стойканы быраҕаллар. Ким киллэрэр эбит.
 - Махтаныхха, салгыы барыхха.
- Республика Башкортостан былааҕа кэстөр. (коридор)
 - Ханнык Республикаҕа кэллибит? (мин көрсөбүн)

- Элла дойдутун туһунан билиһиннэриэ.

✚ Оонньоу “Аттар”

Бытааччы ортоку маска баайыылаах былааты өрө тутан турар. Оҕолор аттар, төгүрүччү сүүрэллэр, ыстанан былааты таарыйахтаахтар.

- Махтаныхха, салгыы барыхха.

• Республика Удмуртия былааҕа көстөр. (группа улахан өттө)

- Ханнык Республикаҕа кэллибит? (Акулина Ивановна көрсөр)

- Асилия дойдутун туһунан Эбээ удмуртка билиһиннэриэ.

✚ Оонньоу “Харах симси”

Биир оҕо хараҕын былаатынан баайыллар, оҕолору тутар уонна кими туппутун таайар. Атыттар ытыстарын таһынан ханна баалларын биллэрэллэр.

- Махтаныхха, салгыы барыхха.

• Республика Мордовия былааҕа көстөр. (группа кыра өттө)

- Ханнык Республикаҕа кэллибит? (Любовь Михайловна көрсөр)

- Мордовия дойдутун туһунан билиһиннэриэ.

✚ Оонньоу “В ворона”

Төгүрүччү тураллар. Ворон тула хаамар биир чоппуусканы таарыйар, иккиэн сүүрэллэр. Ким магнай кэлбит кыайар.

- Махтаныхха, салгыы барыхха.

• Россия былааҕа көстөр. (зал)

- Ханна кэллибит? (Светлана Васильевна көрсөр)

- Леня дойдутун туһунан билиһиннэриэ.

✚ Оонньоу “Гори - гори ясно...”

Паранан тураллар. Биир оҕо былааттаах тэйиэс турар. Бары гори – гори ясно диэн хоһоон ааҕаллар. Хоһоон кэннэ былаатын өрө уунар. Кэнники турар пара сүүрэн кэлэллэр. Ким бастакы кэлэн былааты таарыйбыт кыайар уонна салгыы былааттаах турар.

- Махтаныхха.

В: - Оҕолоор, Россия киин куоратын этин эрэ. Москва куорат биир кэрэхсэбиллээх сирэ Кыһыл болуоссат. (видеомонтаж холбонор)

• Видеомонтаж “В.В. Путин”

- Москва куораттан Владимир Владимирович Путин бэйэтин эбэрдэтин ышпытын иһиттибит. Махтанабыт, баһыбалыбыт.

-

- Оҕолоор, Россия ханнык республикаларын устун күүлэйдээтибит? Бастаан саха сиригэр сырыттыбыт. Эбэрдэ үнкүүлэрин көрүөххэ.

❖ Оһуор үнкүүтэ

❖ Бурятский народный танец

❖ Тувинский танец

❖ Борлоган башкирский танец

❖ Нылен эктон Удмуртский танец

❖ Мордовский танец

❖ Во поле березка стояла нуучча

- Барыгытыгар барҕа махтал буоллун.

ОБолоор, биһиги, иллээх дьэ кэргэммит,
Ураты сангалаах, тус – туспа омукпут,
Биир күннээх, биир ыйдаах,
Төрөөбүт дойдулаах.

Үтүөкэн ырыалаах, кэрэкэ үнкүүлээх,
Хас биирдии бэйэбит, тус-туспа сангалаах,
Сырдыкка, кэрэҕэ, түмсэр санаалаах.

Ааспыты ахтаммыт, кэскиллээх буолуохха,
Сарсынны саргыны салайса хаамсыахха,
Иллээхтик сылдыахха,
Доҕордуу буолуохха. (Мусьяна Сосина)

- Бүгүн биһиги бырааһынньыкпытыгар кэлэн көмөлөспүт дьоммутугар барҕа махталбытын тиэрдэбит. Уонна “Чэ, иккиэн оонньоохха” диэн ырыабытын бэлэхтиибит.
- Ырыа “Чэ, иккиэн оонньоохха”

- Манан биһиги бырааһынньыкпыт түмүктэнэр. Куруук доҕордуу буолуохха, эйэлээхтик олоруохха.

Уопсай хаартыскаҕа түһүү.